

DOUĂ INTERVIURI PE TEMA ȘOMAJULUI

ION BOBOC

LICENȚĂ ȘI LICENȚIERE PE FONDUL
UNUI ȘOMAJ DE STRUCTURĂ

— Interviu cu domnii Sergio Ricca (Italia) și Martin Godfrey (Marea Britanie), experți la Biroul Internațional al Muncii (Geneva) —

Înființată la 11 aprilie 1919, Organizația Internațională a Muncii (O.I.M.) a devenit, în 1946, prima organizație specializată a Națiunilor Unite (O.N.U.).

Biroul Internațional al Muncii (B.I.M.) este secretariatul O.I.M., acesta pregătind materiale pentru conferințele anuale, la care participă organisme tripartite ale țărilor afiliate și semnatare ale convențiilor internaționale ale muncii.

Între cele 3000 de persoane angajate la sediul său din Geneva, se numără și experții Martin Godfrey (Marea Britanie) și Sergio Ricca (Italia), care au lucrat, după 1989 două săptămâni, pentru programele guvernamentale românești în domeniul politicii pieței muncii.

Cei doi experți au participat la o întâlnire cu reprezentanți ai sindicatelor și patronatului din România, cu care ocazie le-am solicitat un interviu, pe care îl redăm mai jos.

Întrebări (I.B.) Domnilor invitați, prognozele recente ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale indică un număr de 100 000 șomeri posibili din rândul intelectualității românești la un număr total de 700 000, ceea ce ar reprezenta un procentaj de peste 14%. Dacă aceste estimări se vor adevăra, în curând România va avea de rezolvat o problemă gravă cu privire la reorientarea profesională a acestor cadre cu studii superioare. Vă rugăm să ne spuneți dacă o astfel de problemă există și în Occident? Ce niveluri de comparație pot fi operante față de actuala situație din România? Care au fost soluțiile verificate în timp față de licențierea licențiatilor?

Răspunsuri:

Sergio Ricca (S.R.) Problema șomajului în rândul intelectualității este comună țărilor cu economie de piață, deși cererea de mână de lucru și oferta sunt mai mari acolo față de ceea ce se întâmplă acum în România.

În țările vestice, pregătirea în universități nu a putut fi nici până astăzi ajustată la cererile de locuri de muncă, de aceea aceste instituții de învățământ superior școlarizează în continuare cu toate că se observă o scădere a posibilităților angajării pe profil. În România șomajul crescut în rândul intelectualității se datorează schimbărilor bruște în utilizarea capacităților intelectuale pe capacități economice, mutații profunde datorate schimbării regimului vechi, a pieței muncii.

Soluțiile mi se par ușor de găsit în teorie. Ele consistă în căutarea unor locuri de muncă pe măsura pregătirii și din acest motiv există avantaje excepționale pentru piața muncii descentralizate, datorate maleabilității favorizate de nivelurile de cultură ale licențiaților. În același timp, aceștia sunt actualmente și prizonierii propriei lor pregătiri profesionale obținute într-un sistem economic neviabil astăzi, de aceea soluțiile ce par ușor de găsit în teorie sunt dificil de transpus în practică.

Vă ofer exemplul țării mele de origine: în ultimii 10 ani, în Italia a existat un exces de juriști și de aceea programele au prevăzut îndreptarea lor spre alte ocupații, mai ales către sfera afacerilor. Soluția aceasta recentă s-a dovedit însă un eșec. În continuare, totuși, s-au găsit locuri temporare tot în domeniul juridic, rezolvându-se problema parțial. În schimb, țin să precizez că recalificarea s-a făcut foarte repede, cu sprijinul oficiilor locale de plasare. Din acest ultim punct de vedere, nu cred că în România de azi, s-ar putea atât de urgent găsi o astfel de soluție, datorită atât specificului fostului sistem economic, cât și lipsei de experiență în domeniu a oficiilor românești de plasare, recalificare și reorientare.

Martin Godfrey (M.G.)

Personal, am lucrat într-un institut britanic de proiectări, căruia însă i s-au luat subvențiile de către guvern. Cu toate acestea institutul a fost capabil să supraviețuiască, deoarece el a mers pe piața muncii, oferindu-și serviciile acolo unde a crezut că poate concura cu alți specialiști, cu pregătire conexasă sau chiar cu pregătire diferită. Astfel, inginerii noștri specializați în proiectări au devenit consultanți, cercetători științifici, chiar profesori, intrând în concurență cu specialiștii pregătiți în aceste domenii, sau completând nevoile altor instituții, în domeniul organizării lor.

Cred și eu, ca și colegul meu S.R., că în România, ca de altfel în orice țară est-europeană cu o piață a muncii tânără, nedezvoltată, în curs de formare, prin transformare, o astfel de soluție nu este nici ușoară, nici simplă. În același timp, opiniez că o parte din institutele românești vor supraviețui, dar cealaltă parte, care nu mai corespund atât din punct de vedere al sferei de interes economic și social, cât și din cel al numărului optim de personal, vor trebui să se gândească la reajustări din aceste puncte de vedere. Guvernul însuși va trebui să se îngrijească de posibilitatea reconversiei profesionale a licențiaților din institutele românești supradimensionate. Reconversia aceasta ar putea orienta specialiștii din institute către noi profesii care nu necesită pregătire strictă, rigidă. Cercetătorii științifici de exemplu, ar putea deveni ușor consultanți, directori de programe, analiști etc. Ei ar putea urma scurte pregătiri în materie pe care nu le-au stăpânit până acum, cum este contabilitatea, aceasta fiind necesară în noile profesii.

Experiența occidentală a arătat, de asemenea, că inginerii au avut și ei rezultate surprinzător de bune în contabilitate. Un lucru este însă cert: serviciile de plasare și reconversie profesională au un rol esențial în acest proces complex de absorbție în economie a capacităților intelectuale, pentru folosirea și stimularea lor optimă, conform noilor nevoi

ale economiei românești de piață liberă. În acest scop, chiar serviciile acestea de plasare trebuie să emită către guvern, ministere, universități, semnale de alarmă, care să intre ulterior în programele acestora, cu privire la categoriile de personal necesare, contribuind astfel la programe corelate care să asigure o piață a muncii eficientă pe termen lung.

Revenind însă la exemple concrete, realiste, pot să vă spun că dacă domnul S.R. arată o experiență italiană, aceasta poate fi descoperită și în alte țări. De exemplu, în Anglia, noile orientări concrete de reconversie a licențiaților coroborată cu programele economice corelate, au vizat, pe de o parte, domeniile sociologie, politică, filologie, iar pe de altă parte, teoria informației, contabilitate și altele conexe acestora. Ajustările au nevoie însă de mai mulți ani și de o concepție clară la nivel macro și microeconomic.

Întrebare (I.B.)

Dacă aș încerca să completez expresia unui fost ministru român care se referea la întreaga nouă reformă românească, șomajul în țara noastră este actualmente resimțit atât ca o "extracție dentară", cât și ca intervenție concomitentă pe... cord și mentalități. La noi șomajul este un fenomen spontan, controlat în mers și organizat conform unor proceduri clare de preluare, plasare, pregătire și selecție ce sunt aplicate deja de Ministerul Muncii și Protecției Sociale. Date fiind durerile provocate de efectele acestui fenomen obiectiv determinat de o economie de piață liberă, lipsa de experiență în organizare și termenul extrem de scurt necesar pentru un reflux controlat, ce credeți că ar trebui să se întreprindă rapid pentru a face față actualului flux de șomeri și a preîntâmpina astfel șomajul permanent?

S.R. Vă spun drept, efortul făcut de ministerul dvs. de resort, care a necesitat rapid creșterea de 4 ori a numărului de personal pentru oficiile de șomaj, deci de la 500 specialiști la 2000, care să asigure plasarea șomerilor încă în acest an — dar nu cred că pentru toți — denotă cea mai mare creștere pe care am cunoscut-o de când lucrez în domeniu la B.I.T. În legătură cu șomajul permanent, cei care nu vor mai avea dreptul la ajutor de șomaj după încheierea termenului legal de plată, vor intra cu siguranță într-un caz special.

În Occident, plata ajutorului de șomaj este încă din debut o ultimă măsură de rezolvare a unor asemenea probleme, care se dovedesc astfel irezolvabile. Șomerii, indiferent din ce categorie socială provin, nu așteaptă ei înșiși și epuizarea timpului, pentru că ghidajul (orientarea — n.n.), reconversia sau subsidiile, ca și eforturile proprii o iau înaintea plății și angajează angajatorii, ajutați de guvern sau alte instituții.

Numeroase guverne occidentale și-au dat seama, după mai multe experiențe eșuate, că subsidiile acordate unui patron sunt mai eficiente decât acordarea lor ca formă de ajutor direct de șomaj. Nu trebuie să vă gândiți că mai devreme sau mai târziu veți scăpa de șomaj: sunt și vor fi șomeri care vor rămâne fără plata pe care o acordați. Aceștia vor intra în categoria așa-numiților "șomeri pe termen lung". De regulă, acestora li se oferă programe de specializare iar dacă vor fi considerați în continuare ca "neîncadrabili", acestora li se va acorda protecție socială permanentă. Dvs. ați luat niște măsuri bune pentru că aveți câteva urgențe în față, dar când vor apare alte urgențe veți lua și alte măsuri care să acopere noile necesități, una din acestea vizând și șomajul permanent, pe care văd deja îl aveți în vedere.

Întrebare (I.B.)

În afara șomajului permanent, prin care însăși permanența lui contribuie la definirea termenului generic de șomaj, ca problemă permanentă și obiectivă cu care societatea noastră

se va confrunta acum și în viitor, apare și cazul șomajului tehnic, nepermanent, dar care completează sfera problematicii pe care o discutăm.

În România numeroase persoane nu cunosc această nouă terminologie și se interesează de concepția occidentală și formele de acțiune care stau la baza sprijinirii acestor categorii de oameni, concomitent cu instituțiile nevoite să licențieze, pentru a le alina suferințele, chiar dacă în acest caz, durerile sunt temporare. Ce ne puteți spune în această privință despre realitatea occidentală?

În principal, diferența constă în aceea că șomajul tehnic este efectul reducerii temporare sau parțiale a personalului dintr-o unitate productivă sau instituție în care lucrează oameni de concepție și organizare fără încetarea contractului de muncă. Aceste efecte sunt suportate fie de întreaga unitate, fie numai de o parte a ei, în care cazuri compensațiile pentru atenuarea urmărilor sunt acoperite fie de guvern, fie de patroni, fie de ambii. Șomajul propriu-zis înseamnă încetarea contractului de muncă.

M.C. — Cred că ar mai trebui adăugat aici faptul că șomajul tehnic are loc mai ales în cazul unei recesiuni economice, când, deși unitatea este bună, temporar și obiectiv ea traversează o perioadă de scădere bruscă a cererilor și contractelor. Cum gândește unitatea în cauză? Ea nu ar vrea să își piardă personalul, pentru că are siguranța că anul viitor ar avea noi comenzi, însă anul acesta nu are încotro și îl reduce, fără însă a proceda la desfacerea contractului de muncă. Cu alte cuvinte șomajul tehnic este o problemă de situație și nu una de structură.

Cea mai importantă gamă de soluții se referă la mijloacele interne, chiar dacă ele diferă mult de la o țară la alta și de la o unitate la alta.

Întrebare (I.B.) Știind că dvs. lucrați în România de circa două săptămâni vă întreb care credeți că este situația actuală la noi în întreprinderi comparativă în acest sens? Avem de fapt de rezolvat problema unui șomaj de structură pe unitate economică sau a unui de situație, având în vedere conjunctura economică specifică?

S.R. — La dvs. cred că motivele datorate lipsei acute și îndelungate de materii prime sau programe determină natural un șomaj tehnic, dar el este perceput și poate deveni — dacă nu cumva, în multe situații, a și devenit deja — un șomaj propriu-zis, fiind vorba de o situație economică dificilă în care spectrul șomajului se datorează structurilor anacronice.

M.G. — În concepția mea, în România există ambele cazuri iar preponderența unuia sau celuilalt este distribuită pe frecvențe diferite de demarare a eficienței muncii într-un proces care este departe de a fi încheiat.

În același timp, România are o situație particulară față de a oricărei țări occidentale, de aceea ea trebuie în primul rând să-și schimbe structurile economice, prin ajustarea costurilor la nivelul capacităților, chiar dacă șomajul de structură va fi previzibil mare, acesta urmând a constitui în al doilea rând, dar concomitent, obiectul și subiectul unui program coerent și eficient de rezolvat la același nivel structural economic.

*

*

*

ȘOMAJUL ÎN RÂNDUL TINERILOR — O PROBLEMĂ PRIORITARĂ ÎN POLITICA SOCIAL-ECONOMICĂ A ROMÂNIEI

— Interviu cu domnul CLIVE SINCLAIR
director la BANCA MONDIALĂ —

În elaborarea concepției de politică social-economică și a programelor concrete de formare și reconversie profesională a șomerilor România a primit, în ultimii patru ani, un important sprijin, de ordin material- financiar și de consiliere din partea reprezentanților Băncii Mondiale.

Domnul Clive Sinclair a fost unul dintre primii specialiști din partea acestei bănci care s-a implicat, pentru o perioadă mai lungă de timp, în asistență și consiliere vizând formarea profesională a șomerilor.

La sediul Ministerului Muncii și Protecției Sociale domnia-sa a fost de acord să-mi acorde un scurt interviu pe tema șomajului în rândul tineretului, pe care îl redăm în continuare.

Întrebare (I.B.)

Domnule Sinclair, știu că la Banca Mondială, dvs. vă ocupați de problematica formării profesionale a șomerilor. Întrucât în România o categorie importantă și, din păcate, puternic afectată de șomaj este cea a tineretului, aș dori ca dialogul nostru să se axeze asupra acestei chestiuni.

Mai întâi însă vă rog să ne spuneți câteva cuvinte legate de ponderea pe care o ocupă în Occident șomajul în rândul tinerilor vis-a-vis de celelalte categorii de șomeri?

Răspuns (C.S.)

În primul rând, vreau să vă spun că în Occident cei mai afectați de șomaj sunt cei săraci și cei tineri. Există numeroase studii care concluzionează acest adevăr crud și care trimit la nivelul de trai și la cel de vârstă, de cele mai multe ori două repere fiind descoperite în unul și anume: tineri săraci cu nivel de educație scăzut. La aceștia se adaugă cei handicapați.

Este foarte importantă rezolvarea problemei tinerilor șomeri, pentru că societatea nouă pe care vreți să o edificați își pune prima speranță în tineri, în această categorie de oameni care au viața înaintea și de aceea contribuția lor nu trebuie să se piardă. Problema care se pune astăzi în statele europene este: ce se face pentru ei? Răspunsul îl puteți afla și în statisticile occidentale privind acest subiect.

Întrebare (I.B.)

În condițiile în care dispuneți de date concrete, ne-ar interesa să știm care este procentul tinerilor în ansamblul celor fără slujbe și măsurile care se iau pentru sprijinirea problemelor lor?

Răspuns (C.S.)

Tinerii constituie cam 40% din totalul șomerilor în statele europene occidentale, dar majoritatea sunt temporar șomeri. Dacă în România se preconizează aplicarea unui salariu minim la nivel național în funcție de care se va calcula suma pe care o va primi un șomer, în funcție de nivelul studiilor și vârstei, în Occident tinerilor șomeri nu li se aplică criteriul salariului minim.

În privința măsurilor întreprinse, de regulă guvernele arbitrează convenții încheiate între patronate și reprezentanții salariaților ca în condițiile în care unii tineri nu-și găsesc un loc de plasare, aceștia să poată beneficia de cursuri de calificare. Există astfel programe speciale în baza cărora guvernul plătește împreună cu patronatul, timp de 10 săptămâni, pregătirea tinerilor (sau a altor categorii de șomeri) în vederea angajării în domenii economico-sociale care intră în obiectivele naționale pe termen lung, mediu și scurt.

Întrebare (I.B.)

Concomitent are loc și o selecție a personalului?

Răspuns (C.S.)

Da și nu. Patronatul face o anumită selecție care e mai degrabă o preselecție și în fapt o promovare competitivă.

Întrebare (I.B.)

În curând, în România va apare o situație problematică și pentru unii absolvenți mai vechi sau mai noi de învățământ superior care vor rămâne șomeri. Cum vedeți dvs. rezolvarea acestei probleme?

Răspuns (C.S.)

După părerea mea, când puneți problema șomajului, cei cu studii superioare ar trebui așezați la sfârșitul programelor pe care le preconizați și să vă explic de ce. În România există tot felul de oameni, unii cu studii mai înalte, alții cu un nivel mai scăzut de pregătire. Absolvenții de învățământ superior dispun de toate avantajele pe care le oferă economia de piață, indiferent de studiile lor, sunt cei mai dotați să facă față crizelor de tot felul, au beneficiat și vor beneficia în continuare de mai mult în comparație cu ceilalți care au studii mai puține. Statul nu trebuie să-și facă probleme cu recalificarea lor, ci cu oferirea unor modalități cât mai variate de a le trezi apetența pentru o altă activitate. Ceea ce vă spun eu se referă de fapt la orice om căruia i se deschid căi noi pe care oamenii creativi le vor accepta.

Cel mai bun lucru pe care îl poate face guvernul este liberalizarea prețurilor, acestea urmând a se așeza în mod natural în poziția lor corectă și a oferi oricărui om cu spirit întreprinzător posibilitatea de a le utiliza prin schimburi avantajoase de mărfuri pe care le produc. Această va constitui astfel modalitatea optimă de a încuraja oamenii să facă bani. Legea micilor întreprinderi private a fost și este restrictivă. De fapt văd că astfel de legi restrictive sunt o boală temporară la dvs. Ele trebuie distruse printr-o terapie adecvată. Rolul statului trebuie să fie acela de a impulsiona respectarea unor legi bune de către indivizi care-și plătesc taxele. Pentru a-i ajuta pe oameni trebuie să îndepărtăm legile restrictive.

Evident, aici un rol important trebuie să-l aibă sindicatele. A propos de șomeri, sindicatele cred că ar trebui să se implice direct în calificarea și recalificarea șomerilor. Oficiile de muncă sunt abia la început și orice asistență din partea sindicatelor este utilă.

(I.B.)

Problema șomajului în România este deosebit de complexă, de aceea vă rugăm să reveniți pentru un nou interviu, cunoscând faptul că personal acordati sprijin Guvernului României în acest sens. Vă mulțumim.

— Aceasta este o primă întâlnire. E foarte bine să menținem legăturile. Voi reveni pentru a mai discuta ce dvs.